

Desembre del 2009

BUTLLETÍ DE L'ARXIU NACIONAL D'ANDORRA

P Presentació

SUMARI

P Presentació

N Notícies breus

O on és?

N Novetats bibliogràfiques

Q Què estem preparant

F Fons que surten a consulta

A destacar

L L'entrevista

Foto: Actual plantilla de l'arxiu

Aprofitem la publicació d'aquest Butlletí per presentar-vos la nova organització de l'Àrea d'Arxius i Documents. La Sra. Cinta Pujal, tècnica de l'Arxiu Nacional des de l'any 1992, és la nova cap d'Àrea en substitució de la Sra. Susanna Vela, que ha passat a formar part del nou gabinet del Govern com a ministra d'Educació i Cultura.

La recent estrenada organització ministerial ha pretès, de manera orgànica, reflectir les funcions que es deriven de l'aplicació de la Llei del patrimoni cultural. En aquest context se situa l'Àrea d'Arxius i Documents, que depèn de la Direcció del Patrimoni Cultural i s'estructura de la manera següent:

- Àrea de gestió de documents, encarregada de la coordinació del sistema arxivístic del Govern
- Arxiu Nacional, entitat encarregada de la gestió del tractament i la difusió del patrimoni documental d'Andorra

La nova situació permet, en una línia de continuïtat, consolidar els sistemes de treball existents. L'Arxiu Nacional, de cara al 2010, vol fer realitat les iniciatives ja engegades així com fer propostes de millora

en els sistemes de treball i de comunicació. Es manté la línia de fer activitats, aprofitant les noves tecnologies, que reforcin el contacte de l'Administració, en aquest cas de l'Arxiu, amb els ciutadans.

En aquesta nova etapa treballarem per a:

- a) La recuperació de la missió pedagògica i de difusió que ens és encomanada aprofitant els recursos existents per obrir nous canals de comunicació.
- b) La conservació i la recuperació del patrimoni documental. Millorarem la comunicació sobre els ajuts, que atorga el Govern, destinats a la conservació i la restauració del patrimoni, també documental, amb la intenció que els fons que no estan correctament conservats i tractats ho estiguin, i dignificar, així, el patrimoni. Farem propostes orientades a conèixer i valorar els béns que poden formar part d'aquest patrimoni documental i que es troben fora del país.
- c) L'actualització i l'increment dels fons documentals posats a consulta. La Secció d'inventari, la de fons fotogràfics i la d'audiovisuals així com la de conservació i la d'atenció a l'usuari

treballen, dia rere dia, per poder millorar la qualitat de la consulta i l'accés als documents.

- d) L'assessorament a les entitats i les persones que necessiten assistència pel que fa al tractament, la conservació o qualsevol acció relacionada amb la preservació del patrimoni documental (paper, pergami, fotografia, pel·lícules...).

Compartim un moment en què la racionalització i la contenció de la despesa és més que necessària i és en aquest sentit que volem dissenyar estratègies que aportin una visió de conjunt i que permetin projectar de cara al futur. Els objectius se centren a pensar i treballar en projectes que es puguin traduir en compromisos de millora integral com pot ser, entre altres, el desenvolupament d'un marc legislatiu

propi. La Llei d'arxius i documents és un projecte que volem desenvolupar durant aquesta legislatura. És un instrument necessari per assegurar que la documentació compleixi les funcions i els objectius que interessen la societat i que vol considerar quins són els documents que constitueixen la memòria d'Andorra com a font d'informació. La Llei ha d'acreditar els drets i els deures dels ciutadans tant pel que fa a la conservació com a l'accés a la documentació, tot garantint el dret a la intimitat de les persones.

Volem pensar a curt i mitjà termini en una organització mesurada que s'adigui amb el paper institucional que té l'Arxiu com a garant de la gestió i la conservació del patrimoni documental, aprofitar en positiu el moment de crisi per convertir-lo en un instant ple d'oportunitats, oportunitats de crear, de reinventar i d'innovar. ■

Notícies breus

Convocatòria d'atorgament de subvencions per a la conservació del patrimoni documental

El Govern atorga cada any les subvencions destinades a la conservació i la restauració del patrimoni, inclòs el documental. En la convocatòria que es va fer pública el 22 de juliol del 2009 es van presentar 6 sol·licituds d'ajuts per a la restauració o la rehabilitació de béns immobles i cap per a la conservació de fons documentals. A aquests ajuts que van destinats a fer millores en el patrimoni cultural hi poden optar persones, entitats i organismes sense finalitat de lucre que vulguin conservar en millors condicions el seu llegat. Per a més informació us podeu adreçar a l'Arxiu Nacional d'Andorra.

Noves transferències de la Cambra de Notaris

Aquest any, la Cambra de Notaris ens va transferir 12 protocols nous, datats entre 1902 i 1908. Els manuals corresponen als notaris Domingo Palmitjavila Moles, Josep Picart Martipal, Anton Vila Sebastià i Bonaventura Moles Maestre. Tota

aquesta documentació de lliure consulta, roman a sala per a ús de tots els investigadors.

Formació del sistema de gestió de la documentació administrativa per al personal del Govern

Durant els mesos d'octubre i novembre s'han dut a terme des de l'Àrea d'Arxius cursos de formació del sistema de gestió de la documentació administrativa del Govern per als tècnics i administratius del Ministeri de Cultura. S'han plantejat cursos breus, de dues hores i mitja com a màxim, en què s'ha presentat el sistema de gestió de la documentació del Govern i les dues eines bàsiques de què disposa: el quadre de classificació, en aquest cas de Cultura, i la base de dades de registre d'entrades, sortides i expedients. També s'han donat directrius generals sobre el tractament arxivístic de la documentació. L'objectiu dels cursos era fer conèixer el sistema al personal del Departament que encara no hi ha entrat en contacte i reforçar els coneixements i resoldre els dubtes dels que ja hi treballen. Per a aquest últim punt l'Àrea

n és?

ANA / ACCR-200

Autor : Josep Lluís Molné

d'Arxiu té un manual de procediments que s'ha facilitat als assistents al curs.

Com a objectiu de futur es pretén fer extensible la formació, fora de l'àmbit del Ministeri de Cultura, com una eina bàsica més d'implantació d'un sistema unitari per al tractament i la gestió de la documentació del Govern, que faciliti la utilització d'aquesta documentació per part de les oficines productores i el posterior tractament d'arxiu una vegada aquesta documentació perdi la vigència administrativa.

El personal es forma

MoReq2

Els dies 6 i 7 d'octubre es va celebrar la sisena edició d'innova.doc a les instal·lacions INEFC de Barcelona. A les jornades hi va assistir personal del Laboratori de Reprografia, de la Secció de Conservació i Restauració de l'Arxiu.

La jornada innova.doc_09 d'enguany ha tractat sobre la segona versió del projecte del *Model Requirements for Electronic Records* (MoReq2), model de referència a escala europea que defineix els requeriments generals per a sistemes de

gestió de documents electrònics (ERMS), els quals s'estan utilitzant per seleccionar i provar programaris en el nostre entorn professional.

Es tracta d'un instrument d'interès i de gran impacte per als que treballen en la gestió de documents electrònics, organitzacions del sector públic i del sector privat, arxivers/eres i responsables d'àrees TIC i d'unitats d'organització que afronten el repte de desenvolupar un sistema electrònic de gestió de documents (ERMS).

La jornada innova.doc_2009 ha permès comentar aspectes de la norma i diverses experiències pràctiques que s'emmarquen al voltant del seu desenvolupament.

L'Arxiu i el Centre de Formació Professional col·laboren

L'estiu del 2009, un estudiant del Centre de Formació Professional del diploma d'ensenyament professional multilingüe va estar fent una estada formativa a l'Arxiu. L'estada té la intenció de familiaritzar l'estudiant amb la pràctica administrativa. Vist l'èxit del primer any, està previst continuar la col·laboració en aquesta línia. ■

Novetats bibliogràfiques

González i Vilalta, Arnau

La cruïlla andorrana de 1933: la revolució de la modernitat

[Tarragona]: Fundació Julià Reig - Cossetània Edicions, 2009.- 239 p.

Bolòs Masclans, Jordi de i Vicedo Rius, Enric (coordinadors)

Poblament, territori i història rural : VI Congrés sobre sistemes agraris, organització social i poder local

Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 2009.- 759 p.

Alberch i Fugueras, Ramon [et al.]

Manual d'arxivística i gestió documental

[Lleida]: Associació d'Arxivers de Catalunya, 2009.- 543 p. ■

Què estem preparant

Classificació del fons del Tribunal de Corts

Durant tot aquest any s'ha estat ultimant els treballs de classificació i ordenació del fons de Tribunal de Corts. El fons que té un volum aproximat de 50.000 documents i una cronologia que abraça des del segle

XIV fins al XX, és un dels fons més difícils que hem tractat des de la secció de Fons Històrics de l'ANA, tant pel volum documental, l'antiguitat i la varietat de documents com pel desordre i el desmembrament de la documentació.

Lloc: Vista parcial d'Anyós
(1900-1920). La casa blanca és
Casa Cremat.

Fons que surten a consulta

Fons dels germans Farré Riba (AD ANA, CFR)

Aquest fons familiar d'Andorra la Vella consta de 19 documents en paper datats entre 1796 i el 1890. Enmig d'una documentació de caire bàsicament privat, hi podem trobar, però, una visura de creus de terme i d'emprius de la muntanya d'Encodina, feta l'1 de juliol de 1834.

La consulta d'aquests documents és lliure ja que tots tenen més de 100 anys.

Fons Casa Cinto (AD ANA, CCI)

Aquest fons familiar d'Andorra la Vella abraça, amb 14 documents en paper, fragments d'un segle d'història familiar que va del 1854 al 1954.

La consulta dels documents que tenen més de 100 anys és lliure.

Projecte de digitalització del fons Casa Rossell

Continuant amb la política de reproducció dels fons documentals amb finalitats de consulta i conservació, l'Arxiu Nacional està portant a terme el projecte de digitalització de la documentació textual del fons patrimonial de Casa Rossell (1372-1990). Es tracta d'un fons molt variat que abraça moltes àrees: estudi de la família, economia, protoindústria (farga), institucions, relacions amb els països veïns, guerres carlines... Aquest projecte suposarà la digitalització de 53.100 documents, dels quals 161 són pergamins.

A final de l'any 2009 està previst disposar, en una primera fase, de més 40.000 imatges digitals. Per dur a terme la digitalització, cal tenir en compte les característiques del fons i, per tant, s'han d'ajustar els paràmetres que s'utilitzaran en el moment de la captura. Un cop s'ha efectuat la captura, les imatges digitals s'emmagatzemen en un servidor on, amb el programari adequat, es fa el tractament final i la generació dels fitxers de sortida en els diversos formats preestablerts que permeten la conservació i la difusió del patrimoni documental. ■

destacar

Caramelles a la plaça d'Ordino [1935-1945]

Autor: Joaquim de Riba Cassany

ANA/CR-030 neg.18

CASA ROSSELL: UNA CASA DOS FOTÒGRAFS

La quarta exposició virtual que ha organitzat l'Arxiu Nacional d'Andorra, dins de la seva pàgina d'exposicions <http://exposicions.arxius.ad/>, està dedicada al fons de la casa Rossell d'Ordino.

L'exposició **Una casa dos fotògrafs** abraça un bon període de la història d'aquesta casa.

En el fons de la casa Rossell no hi trobarem imatges que ens ajudin a entendre

ni a visualitzar cap evolució espectacular del país, ni tampoc podem veure-hi una transformació econòmica.

El fons de la casa Rossell és, senzillament, un fons de caràcter familiar, i és justament aquesta senzillesa el que li dóna tot el seu valor; el valor del record d'una casa, d'una família.

Tot i així, hi podem trobar algunes imatges inèdites i d'un valor iconogràfic important.

Els paisatges i els retrats familiars els va fer Joaquim de Riba Camarlot.

L'obertura del port d'Envalira per una cadena humana ens transporta gràcies a la camera de Joaquim de Riba Cassany a un època en què l'èpica formava part del dia a dia.

La casa Rossell d'Ordino

La casa Rossell d'Ordino està documentada des del segle XV. Al llarg del període modern és una de les cinc cases que té un pes econòmic i social més important a Andorra i, a Ordino, és la segona casa després de la casa Areny-Plandolit. Joan Antoni Fiter i Rossell (1706-1748) és el representant més conegut de la família Rossell d'Ordino ja que és l'autor del Manual Digest de les Valls neutres d'Andorra (1748).

El fons de la casa Rossell

El fons fotogràfic de la casa Rossell d'Ordino l'hem de dividir en dos parts. La part del fotògraf Joaquim de Riba Camarlot (1856-1925), i la de l'últim hereu de la casa, Joaquim de Riba Cassany (1906-1983).

La part més antiga del fons, i també la més antiga dels fotògrafs andorrans, pertany a Joaquim de Riba Camarlot. La seva producció abraça els anys que van del 1884 al 1925. Durant aquest període de temps Joaquim de Riba Camarlot va fer 673 negatius (plaques de vidre), 511 dels quals pertanyen a Andorra i 163 són de fora del Principat.

Aquesta part del fons va ingressar a l'Arxiu Nacional l'any 1996 i, a banda de les imatges produïdes per Joaquim de Riba, hi podem localitzar imatges fetes amb diferents processos fotogràfics (no tots fets per aquest fotògraf).

Daguerreotips, ferrotips, albúmines, col·lodions, autocroms i diversos processos fotogràfics fets sobre còpies positives. Podem considerar aquesta part del fons la més rica que tenim a l'ANA en quant a processos fotogràfics.

La part que pertany a Joaquim de Riba Cassany (nebot de l'anterior) és una

producció més d'aficionat a la fotografia. Imatges fetes amb un caire més familiar, tot i així aquesta producció supera els 600 negatius de format mitjà i sempre sobre suport plàstic. Les dates extremes d'aquesta producció en concret se situen entre els anys 1930-1950.

Joaquim de Riba Cassany realitzà una extensa producció d'imatges del seu entorn, de la seva família i de la parròquia d'Ordino. I també d'algun viatge particular.

Aquest apartat del fons va arribar a l'Arxiu Nacional l'any 2000.

ELS FOTÒGRAFS

Joaquim de Riba Camarlot (1856- 1925)

Joaquim de Riba Camarlot (fill de Joaquim de Riba i Dolores Camarlot) és el primer fotògraf de la casa Rossell d'Ordino, la major part del volum fotogràfic del fons és de producció seva. Les primeres imatges –retrats– són de l'any 1884, i en va fer fins als anys 1915-1920, en el transcurs dels quals utilitzarà diversos processos fotogràfics.

Metge i fotògraf, va estudiar medicina a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona els anys 1879-1886. L'octubre de l'any 1880 ingressa com a practicant de medicina a l'Hospital de la Santa Creu, plaça que ha de deixar un any després per motius familiars. L'any 1890 s'instal·la a Alcover (Alt Camp) i l'any 1892 l'Ajuntament d'Alcover el nomena metge i cirurgià de les famílies pobres.

Es casa amb Montserrat Martínez Oliana, entre els anys 1889 i 1892. L'any 1903 la Junta de Sanitat d'Alcover el nomena inspector de sanitat i l'any 1920 s'instal·la a Ordino.

Joaquim de Riba Cassany (1906-1983)

Joaquim de Riba Cassany (fill de Lluís de Riba Camarlot i Maria Cassany) va seguir les passes fotogràfiques del seu tiet Joaquim i va fer 677 imatges. A diferència de Joaquim de Riba Camarlot, autèntic pioner de la fotografia a Andorra, el jove Joaquim es dedicà a la fotografia d'una manera intensa, és cert, però des d'un punt

de vista d'aficionat. Això és reflecteix en la producció de les seves imatges. Escenes quotidianes del dia a dia, del seu entorn familiar i imatges personals.

Joaquim de Riba Cassany es dedica bàsicament a la gestió del patrimoni familiar

i a la política. Va ser conseller general durant els anys: 1936-1937, 1938-1939, 1946-1947, 1948-1949, 1960-1961, 1962-1963, 1964-1965, 1966 i 1967. ■

entrevista

GIREM LA SECCIÓ AL REVÉS!

Ara aquesta secció serà un espai per conèixer millor la feina que duen a terme dia a dia els professionals que treballen a l'Arxiu Nacional d'Andorra.

L'arxiu, per servir-vos!

La memòria en imatges

Roser Porta, periodista

El fotògraf Isidre Escorihuela conserva i difon des de fa 15 anys el fons fotogràfic de l'Arxiu Nacional, integrat per imatges històriques o oficials i també per retrats més quotidians i costumistes. La seva feina transcorre dins de l'arxiu la majoria del temps, però de tant en tant surt a la llum gràcies a exposicions de fons antics –com les ja vistes de Fèlix Peig, Francesc Pantebre, Josep Alsina... entre molts altres- i ara també a través de la web arxius.ad, que inclou diverses exposicions virtuals, des del fons de FEDA fins a les imatges dels anys 40 i 50 de Jean Ribière, passant per la visió d'Andorra de Werner Lengenman i els dos fotògrafs de Casa Rossell.

- En què consisteix la feina de gestor del fons fotogràfic de l'Arxiu?

La meua tasca bàsica consisteix en fer la preservació, la indexació (inventaris) i la difusió de les fotografies. També he d'intentar fer créixer l'arxiu amb l'adquisició de nous fons fotogràfics

- Amb quins sistemes conserveu i tracteu les fotos i en quines condicions les manteniu?

Tot el material que utilitzem per preservar i conservar les fotografies

Isidre Escorihuela Magrinyà, responsable del fons fotogràfic de l'Arxiu Nacional d'Andorra

ha passat totes les certificacions internacionals. Tots els fons estan conservats en un dipòsit de l'arxiu on la temperatura i la humitat són constants els 365 dies de l'any. En definitiva, estan molt mimats.

- Quins són els fons més importants que teniu catalogats?

Tots els fons són importants i tots es tracten igual, però està clar que n'hi ha alguns que, pel component històric o pel valor de les seves imatges, tenen un plus. Però una cosa és ben certa: volum no sempre vol dir qualitat.

**BUTLLETÍ
DE L'ARXIU NACIONAL
D'ANDORRA
Ministeri d'Educació
i Cultura**

Edifici Prada Casadet
c. Prada Casadet, 8-12
AD500 - Andorra la Vella
(Principat d'Andorra)

Telèfons:
Centralita: 802 288
Fons audiovisuals: 802 285
Fons històrics: 802 286
Atenció a l'usuari: 802 287
Direcció: 802 289

e-mail: ana.gov@andorra.ad
web: www.arxius.ad

Horari d'atenció al públic:
de dilluns a divendres:
de 8.30 h a 14.30 h
dissabtes:
de 9 h a 13 h

Disseny:
Imatge gràfica
Govern d'Andorra

Consell de redacció:
Virginia Castillo
Antònia Fantova

Dipòsit Legal: AND.485-2005

No es permet la reproducció total o
parcial del butlletí digital.

- **Des de l'arxiu heu fet grans exposicions per divulgar els fons antics. Des de fa un temps utilitzeu la web.**

La web ha estat una novetat molt important per fer la difusió d'aquells fons més petits als quals seria molt difícil dedicar una exposició física. A més, és un mitjà universal i directe. Actualment hi ha quatre exposicions penjades d'una quarantena d'imatges cadascuna. Cal dir que no oblidem les exposicions físiques, però tot depèn del pressupost.

- **Què pot fer un particular que tingui un fons fotogràfic antic i no pugui conservar-lo a casa? Pot cedir-lo a l'Arxiu sense perdre'n la propietat?**

A l'Arxiu estem oberts a noves adquisicions de fons. Hi ha diferents fórmules per poder donar o cedir les imatges a l'Arxiu sense perdre'n la propietat.

- **Qui i com es pot accedir al fons fotogràfic? Amb quines condicions? Quin ús en pot fer?**

L'accés a les imatges és lliure; pot accedir-hi tothom que sigui major d'edat. L'ús de les imatges és múltiple: records sentimentals, decoració, publicació... Per cada ús hi ha uns preus públics i s'aplica la tarifa que correspongui.

- **Quina és la fotografia més antiga i amb quin sistema està feta?**

La més antiga és un daguerreotip (primer procés fotogràfic) i és del fons de la casa Rossell d'Ordino. Era un procés molt complex i la imatge resultant és una peça única. Tant és positiu com negatiu... Una tècnica que ara sembla inversemblant, però que ha arribat fins avui amb un perfecte estat de

conservació. No crec que puguem dir el mateix de les imatges digitals. Per cert és dels anys 40 del segle XIX !

- **Quina és la foto més important històricament?**

Com a valor històric/fotogràfic, el daguerreotip, les albúmines, els ferro-tips, els autocroms (primers processos en color)... Pel seu valor iconogràfic no sabria quina dir... Potser la Visura de Sant Julià de Lòria del segle XIX, la bandera nazi al Pas de la Casa, alguns retrats de la casa Cremat...Estic enamorat de moltes!

- **Quina és la foto més curiosa o sorprenent?**

No sé quina triar. Ni ha tantes!!! Però sortirà més d'una sorpresa quan donem a conèixer el fons de Guillem de Plandolit. Hi ha imatges genials! Ens quedarem amb la boca ben oberta.

- **I quina és la que més ha costat restaurar o conservar?**

Les albúmines de casa Rossell... Estaven enrotllades com a cigarrets i perquè no fessin esquerdes, van haver de passar molts mesos cuidant-les...

- **Hi ha moltes fotos d'autor desconegut? I de contingut sense identificar?**

La veritat és que d'autors desconeguts pràcticament no en tenim cap. Ara bé, sense identificar n'hi ha unes quantes... Sobretot de personatges, noms de cases, llocs (camps, prats)... Ara començarem un nou sistema per donar a conèixer aquestes imatges i per a que la gent ens ajudi en aquest tasca d'identificació. ■